

ОЛЕКСА ВЕРЕТЕНЧЕНКО

Дім
вiчностi

1951

diasporiana.org.ua

ДИМ ВІЧНОСТИ

Дорогому Дмитрові Васильовичу
Ніценкові на спогад про
воєнний Іарків, де ми
жили і творили —
Веретенченко

OLEKSA VERETENCHENKO
The Smoke of Eternity
Poetry in ukrainian Language

Це видання має сто нумерованих примірників

Обкладинка роботи арт.-мал. Едварда Козака

Printed by **PROMETHEUS** — Printing & Publishing Ass'n.
13824 Jos Campau Ave. Detroit 12, Mich.

Бачиш дим? Пригадай вогонь!
Бачиш світ? Пригадай вічність!
Що таке цей світ? Дим вічності.

Сковорода

Так ось який ти, світе зелен-золот,
Давно відомий з вицвілої казки...
Серця людей -- неначе лід і холод.
Злоба. Ненависть. Вічно жах поразки.

Плундрують, крадуть, палять без розбору,
Самого Бога розпинають сміло!
І тільки дим підноситься угору,
Немов душа того, що відгоріло.

Планети, зорі, і метеорити,
І навіть сонце мерхне над землею,
А я, один, не в силі все зогріти
Своєю ніжністю, любовію своєю.

НОКТЮРН

Що ж неймовірним здається тобі,
коли Господь воскрешає мертвих?
ап. Павло

Палало небо і земля, і води,
Ми падали і знову йшли на бій...
Коли вночі пригадую походи --
Не віриться, що й досі я живий.

Шаліє дощ... Дванадцята пробила...
Важкі вітри гойдають явори,
І все мені ввижається могила,
Де я лежу обличчям догори.

Скінчився бій — і тихо стало,
Де кров'ю значено сліди,
І навіть люди не кричали,
І не просив ніхто води.

Лежали ми на полі бою,
Обнявши землю вікову,
Припавши долі головою,
Лизали росяну траву.

Дивились вгору, щоб не спати,
Боліли очі, а проте
Хотілося запам'ятати,
Як світить сонце золоте...

І раптом шум в степу барвистім —
Уже з села невдалеки
Із криком, гомоном і свистом
З мішками бігли мужики.

Та не шукали старожили
Своїх згорьованих синів —
Голодних коней батожили,
Стягали чоботи з мерців!

ФРОНТОВІ ПРИМАРИ

Снилося — народи між собою
Бились електричною війною.

Вдарили у світові простори,
Захитали, розкресали гори
Блискавичні атомні розряди,
І лягали вбиті ряд за рядом,
І лежали вбиті мертво-сині,
Як намети снігу при долині.

Тільки вітер, нібито колосся,
Розвівав розсипане волосся,
Тільки вітер віяв понад ними —
І мерці здавалися живими...
І всміхнулась ясна, тиховода,
Від людини звільнена природа.

Та zostались пам'ятки людини:
Стовпища і звалища й руїни.
— Ні, не все погинуло на світі!—
Крикнув я до сонця у блакиті.
Бачив я останнього солдата:
Весь в крові, з обличчям мого брата.

Сів на трупі, тяжко загадався,
І не міг згадать — пощо змагався?
І в очах, червоних від знемоги,
Не світила радість перемоги.

1942

М А Т И

Місяць кидає сріберний жмуток. ·
Вийшла мати (ні роду, ні плоду)
В чорнім крепі, як вічний смуток,
Мов подоба мого народу.

Тихо-тихо вітер має.
Сива мати синів гукає,
А вони, мов кривавий колос,
І не чують далекий голос:

„Ой, сини мої, вірні сини,
Слава рідної сторони, —
Всюди вас у боях суворих
Пізнавав лиховісний ворог.
А тепер почерніли руки,
Орлі очі п'ють хижі круки,
Що на землю цю, горем биту,
Налетіли з усього світу.
Ой, сини мої, вірні сини,
Ви заснули — незбудні сні.
Як же маю тепер я бути?
Вас ніколи уже не вернути!
Спіте, любі мої ви діти.
В нашім краї не можна жити.
Спіте, любі мої, серед поля.
Доля Січі — то наша доля“.

Так голосить і плаче мати,
І шукає синів забитих...
Україно моя, розп'ята —
О, як тяжко тебе любити!

Йшов додому в скровленій пустині
І кричав розгонистим вітрам:
Хай умру — умру на Україні,
Тільки їй життя своє віддам!

Поривався, падав у знемозі,
Рвав одержу й тіло об дроти,—
А тепер спинився на порозі
І не можу в хату увійти...

МУЗИКА

Тихий вітер віє доокола,
Сіє попіл спалених осель.
Без дверей, без вікон рідна школа,
Як розбитий в морі корабель.

Скрізь руїни, страшно подивитись,
Біль і сльози, смуток і печаль...
Раптом серце перестало битись —
Де це, де це заривав рояль?
Що за пісня? Хто її співає?
У якому чув її краю?
А музика грає, не вгаває,
Душу розриваючи мою!

Хай лунають звуки сумовиті,
Хай до сонця лине дивна гра —
Смерть завжди живе на цьому світі,
А життя ніколи не вмира.

ДУМА ПРО МАРІЮ

Коло гаю у цвіту-розмаю
Вічний шлях куриться, як димар,
Курява здіймається до хмар.
Хто ж то суне без кінця і краю,
Нібито сторгований товар?

Вже ніщо не миле в цьому світі.
Спека. Спрага. П'яні патрулі.
Без обмоток ноги. Мозолі.
Сконані, обдерті, гнані, биті,
Полонені -- на своїй землі.

Перед ними поле половіє.
Вигнулась веселкою Сула.
До старого підійшли села.
Їм назустріч вибігла Марія
І комусь хлібину подала.

Кинулись в повітря пальці гострі
(Захопити, захопити крихт!)
Мнуть шалено у руках брудних,
Кидають до рота. Навіть постріл,
Навіть постріл, наче не про них.

Хто ж то вмився божою сльозою?
Потьмарилась далеч голуба.
А навколо — скрізь хліба, хліба.
Чи ж не краще вмерти серед бою,
Як така наруга і ганьба?!

Вечоріє. Стихли дальні згуки.
О, Маріє, мріє золота!
О, Маріє! — хиляться жита.
Заломила руки, світлі руки,
І лежить, убита, як свята.

В хату діда, бомбою прибиту,
Я ввійшов, збиваючись з ходи,
Замість слова теплого привіту
Зміг лише промовити: „Води!“

Дві доби ми кидались в атаку,
Дві доби не їли й не пили,
У цвітінні степового маку
Біля мене друзі полягли.

Тільки буде наша перемога!
І тоді я знов прийду сюди,
Уклонюся дідові з порога
І промовлю: „Добрий день! — Води!“

СОБАКА

Він біжить і ла^ується до мене —
Я в зажурі голову схилив:
Десь далеко люба наречена
І немає друзів і братів.

Навкруги насумрилася мряка,
Дош наліне, холодом війне...
Невідомий вуличний собака
Аж додому проводжа мене.

Наче був зо мною на розмові,
Наче знає все моє життя...
Що ж я дам голодному сіркові
За таке надлюдське спочуття?

Зриває вітер листя,
Верхи дерев гнучи.
І вдень велике місто
Безлюдне, як вночі.

І тільки чути бійку
Опухлих діточок:
— Подайте хоч копійку,
Або сухий шматок!

Майбутнє мрії будить,
Я слухаю віки...
Невже і справді будуть
Щасливі ---- жебраки?

НАПРОВЕСНІ

Ключами дзвонить небосхил.
Розтанули степи.
І виростають із могил
Розбиті черепи.

Не квітне пролісок ніде.
Та з кожного двора
„Весна іде! Весна іде!“—
Співає дітвора.

СЕЛЯНИН

Тут упала бомба, як прокляття —
Тут орав невтомний селянин:
Кінь лежить, розтерзаний на шмаття,
І живим zostався тільки він...

Цілий вік трудився дні і ночі,
Все пройшло, розбито чересло!..
Краплі поту заливають очі,
Зрошують напружене чоло...

Раптом кров ударилася в скроні,
Вигнув спину, вперся на риллі,
Стиснувши в порепаній долоні
Теплу грудку рідної землі.

Він стоїть, як велетень в граніті,
Натяглися жили, мов дроти,—
І нема такої сили в світі,
Що могла б його перемогти!

ЛІКАРНЯ

Схиливши голову, іду помалу,
Переступаю звалища металу,
Уламки стін і брили кам'яні,
І кожен дім нагадує мені
Щербатою руїною своєю
Засипану Везувієм Помпею.

Увесь квартал, як пуста нежива.
Тут навіть не зростає мурава,
І холодом війнула катакомба.
І тільки напис: „Обережно — бомба!“ —
Замріяній свідомості прорік —
Це Харків... Це війна... XX вік...

Розвіялися видива примарні.
Спиняюся під вікнами лікарні,
В якій мене чекає побратим,
Де часто ми говоримо із ним,
Який то глум і сором — „вища раса“,
І хвалимо „Посланіє“ Тараса.

Я мучився в сибірському краю,
Був на Дону, вмираючи в бою,
І тільки тут, де стогне жінка-мати,
Під перший крик малого немовляти
Збагнув душею розум бороття,
Красу і велич людського життя!

Непроглядна хмара небо закрива,
Вдарили морози — сніг, мов з рукава,
Падає додолу, крутиться вгорі,
Замітає села... Тихо на Дніпрі...

Та весна настане, сонце засія,
Вирветься на волю грізна течія,
Кригу розворушить, гряне навкруги
І затопить, змие мертві береги.

Прокотились відляски розламу,
І земля розсипалась кущем,
Стопудова бомба чорну яму
Вирвала залізом і вогнем.

Довго-довго зяяла пустиня,
Та весна взяла свої права:
Там пробилась квітка жовто-синя
І сказала людям — я жива!

ТРИВОГА

Чути гул ворожої розвідки,
Захрестили небо літаки,
Землю потрясли важкі зенітки
І з вікна посипались шибки.

Впав дубок на випалену сушу,
Закричали птиці з вишини...
Та не це мені бентежить душу —
Я привик до музики війни.

Сонця зблиск осліплює зіниці,
Мить одна — і ластівка мала
Залетіла, крикнула в світлиці
Й вилетіла знову, як стріла.

Скільки дум навіяло на мене
Видиво дивочне і чудне —
Може то далека наречена
Навітала, кликала мене.

О, я знаю, як вона страждає,
І чекає, ластівка моя!
Може плаче, думає-гадає,
Що уже давно загинув я.

Ні, не треба чорного відчаю,
Будь спокійна, кинь свою журу —
Я люблю, обожую, кохаю,
І тому ніколи не умру!

Озовися, де ти, вечорова мріє...
Знову тихе серце смуток обійма —
Спалене каміння на снігу чорніє,
Тільки вітер віє, і тебе нема.
Тільки часом сниться все, що пережито,
Степове подзвіння, небо голубе...
Ти не думай, люба, що мене забито,
Ні, мене не вбито — я люблю тебе!

ПРО ЩО ГОВОРИТЬ ВІТЕР

„Невже тобі судилось тільки болі
В душі нести?

В твоїх піснях я чую сум неволі,
Невільник ти“.

І я упав, і вдаривсь об каміння,
І крикнув я:

Вона мій світ, життя мого святиня,
Вона — моя!

„Твоє життя — кохання до нестями.
Забудь... Покинь...

Я знав царів, які були рабами
Своїх рабинь“.

ГОРОБИНА НІЧ

Дерева поїнялись осінньою іржею,
Якийсь недобрий знак віщують крики птиць.
Розбурхались вітри, за вежами дзвіниць
Погасла вечорінь останньою зорею.

Хитнули небеса розірвану к^ерею,
І горобина ніч, збираючи всю міць,
Обрушилася враз роями блискавиць,
І судний грім гримить над грішною землею.

Стожарами вогнів метає з краю в край
Неугамований магічний блискограй,
Освітлює степи, де обрії похмурі —

Перекликаються ударом на удар,
Неначе угорі несуться коні Бурі,
І копитами б'ють, і крешуть гори хмар.

ТРАГЕДІЯ

(З Гайне)

Тікаймо,будеш ти мені
Дружиною в краю чужім.
В моїй любові знайдеш ти
І рідний край і рідний дім.

Коли ж не підеш, я умру,
І ти зостанешся одна.
І буде рідний дім чужий,
Як найчужіша чужина.

ПРОЩАННЯ

Рвуться в небо важкі мости,
Піднялись полум'яні вежі,
І горять золоті хрести
Божим гнівом в диму пожежі.

Голова упадає ниць, —
Від машини бензинний пахіт...
Пролетіли ватаги птиць,
Обганяючи нас на захід.

А за містом гудуть бої,
Чути танків ходу залізу —
Линьте ж, линьте, думки мої,
В непривітану далечизну!

Батько й мати zostались там
І сестра за Дніпром-рікою;
Догорів, обвалився храм,
Де вінчалися ми з тобою...

1943

РОНДЕЛІ

I

Перелітали божі птиці,
Пісні курличучи вгорі,
Коли ти вперше на Дніпрі
Мої почула таємниці.

І загорілися зіниці,
Як переливні янтари...
Перелітали божі птиці,
Пісні курличучи вгорі.

Свої краї, гаї, криниці
Ми покидали в тій порі,
А перед нами на зорі
Крізь буруни і громовиці
Ключем летіли божі птиці.

II

Я бачив соняшне проміння
Твого небесного чола,
І пахло подихом тепла
Тонке розмаяне одіння.

Завжди, як райдуга весіння,
До мене добра ти була...
Я бачив соняшне проміння
Твого небесного чола.

Зринає чорне вечоріння.
Над містом спаленим імла
Димами обрій сповила,
Та бачу я очей зоріння,
Твого чола ясне проміння.

ВЕЧІРНІ ОКТАВИ

1

Перекурив із батьком і братами
(Невже останній раз, останній раз?)
І серед ночі мовив біля брами:
— Прощайте, мамо, не забуду Вас...
Де б я не був — я завжди буду з Вами —
Ніщо на світі не розлучить нас:
Мене згадавши в тихе надвечір'я,
Дивіться на чумацьке семизір'я...

2

Я все пройшов — всьому наперекір —
Дрімучої тайги осінні шати,
Калмицький степ, кряжі уральських гір,
Сніги Кузбасу, омські каземати.
Здавалося гримів залізний звір,
Коли вночі сибірські комбінати
Кували зброю, танкову броню,
І били в небо смерчами вогню.

3

Я все пройшов. Зогниле плесо Дону
Перепливав на хвилях мертвих тіл,
Тікаючи з оточення й полону,
Я заривався головою в іл,
І кров свою червону і солону
Краплинами смоктав із власних жил...
Чому ж тепер відчув таку утому?
Невже ніколи не вернусь додому?

Торкаючись долонею до брів,
Дивлюся я на обрій темносиній,
Де білі віти чорних яворів
Гойдаються, розбризкуючи іней,
І чую шуми стогітних вітрів,
Неначе голос рідний материний,
І зустрічаю погляд повен сліз,
Коли вгорі горить Великий Віз.

СПОМИН

Тряслась земля від вибухів і гуку,
Хрестилися прожектори-мечі,
Коли прощався з матір'ю вночі,
Цілюючи її тремтячу руку.

Заплакав батько сивий на розлуку,
Його лице біліло при свічі —
І я почув востаннє, ідучи,
Мое ім'я, промовлене крізь муку.

Він так любив сидіти на стільці,—
Складаючи годинника в руці,
Одноманітну слухати розмову...

О, батьку рідний! Де Ви в цій порі?
Чи йдуть і досі наші дзигарі?
В якій годині стрінемося знову?

ДИТИНСТВО

Пункт спостереження — стодола.
Чого там тільки не було!
Нічого тлінного довкола:
Все квітло, дихало, жило.

Гора над річкою незмінна
І та, здавалося, росла.
Долоня вічності промінна
Мого торкалася чола.

Рожеве скло — усе знаряддя —
Замість прозорної труби,
Але зірки, на небо глядя,
Я знав, як власні голуби.

І сам творив незнані чари,
І повставали на виду
Нові сонця, планети, хмари —
Лише рукою поведу.

Вогонь викрешував із кремня —
Не мертвий він, бо в ньому спить
Якась-то сила потаємна,
Енергія мільйонолить.

Я кожний камінь знав чудово,
І мрії линули, як дим:
О, що якби і в мене слово
Взялося каменем твердим!

А потім, стомлений, до мами
Ізнову біг, де верби й став...
Малий, безмежними світами,
Неначе Бог, я володав.

ПІСНЯ ПОКОЛІНЬ

Тихий і рідний голос...
Він у душі не згас:
„Наші літа — відлітають,
Ми живемо для вас“.

Соняшні, світлі релі,
Ранній, поранній світ —
О, люляно матрина,
Казко дитинних літ!

Смілі, весняні лиця,
Радуйги на очах —
Простоволосі, босі
Бігали ми на шлях.

Рвали пахучу намолодь,
Кидали хрест-траву,
Кожного дня виводили
Пісню якусь нову:

„Стань, зупинись над нами,
Хмаронько з висоти!
Зваримо борщику в горщику,
Дощику, припусти!“

А як надходив вечір
Лагідний, мов звіря,
Гралися в небі зорями,
Марили про моря.

Падали і літали,
І виростали ві сні.
Так проминали ночі.
Так проминали дні.

От і збулися мрії.
Глянули: все дарма.
Страшно. Ми зрозуміли —
Казки в житті нема.

Страшно. Обличчя світу —
Гроші, війна, торги.
Навіть найкращі друзі
Гірші, ніж вороги.

Тільки єдина втіха,
Радість душі жива,
Бути завжди людиною,
І говорити слова:

„Наші літа — відлітають.
Ми живемо для вас...“
Дивно, лише по дітях
Бачиш, як лине час!

МАЛЕНЬКІЙ МАРИНІ

I

І досі кличе далечінь,
Де верби гнуться кучеряві.
Погрози гроз і неба синь
Іще живуть, живуть в уяві.

Ріка... Веселка на веслі,
І сольо солов'я і крики...
Уклін земний моїй землі,
Яку потрачено навіки!

II

Нераз бувало в глибині
Надія гаснула остання.
Душили душу ночі-дні
Мого великого мовчання.

І думав я --- веселих літ
Вернути вже мені несила.
А ти з'явилася на світ,
І все на світі замінила.

III

Це мабуть Бог послав тобі,
Сльозами сповнивши своїми,
Ці очі темно-голубі,
Немов два неба України...

До болю рідне все мені
Нагадуєш, моя ти ніжна,
Хоч ти й родилась в чужині,
І чужина — твоя вітчизна!

Вийди в сад — спочинь душею,
Очі-зорі розпрозор!
Вкрили сутінки алею.
Тихо всюди. Метеор —

Промайне згори донизу.
Шлях Чумацький без кінця.
Ніч гаптує вічну ризу
Незбагненного Творця.

Зодіак. Близнята. Лебідь.
Віз і Лев, і Водолій.
Золоті сузір'я в небі,
Зорі, зорі на землі.

Подивись (о, ні, не сон це!)
То ж для нас оця краса,
А як знову зійде сонце,
Зникнуть зорі, як роса...

ТІНЬ

Опівночі, як місто спить,
Пригадується вічна мить,
Коли я біг в пільмі алеї
До нареченої моєї.
В огні купався Кременчук.
Стогнав Дніпро (ой, мати, гук!)
І тільки я у ті хвилини
Був сам — ні Бога, ні людини.
А в заграві палахкотінь
Знялась моя підхмарна тінь,
Могутня тінь, висока, вільна,
Через яку летіли стрільна.
Не бійся важити життям,—
Подумав я,— одне затям:
Тому не страшно умирати,
Якщо він рідне щось потратив.
І солодко було тоді
Літа губити молоді,
І з того часу серце знає,
Що вже давно мене немає,
Що вже давно загинув я,
Але зосталась тінь моя,
Маленька тінь. Вона між вами.
О, не топчіть її ногами!

ПРОСТІР

Дзвонить роздолля безкрає.
Йду, а за мною тінь.
Манить, веселками грає
Серцю близька далечінь.

Нібито квітка велика,
Пахне озоном блакить.
Десь промайне шуліка,
Ластівка пролетить;

Десь колосок поклониться,
Мов степове дитя.
Криком кричить до сонця
Благословенне життя.

Землю освячують води.
Скрізь лине легіт легкий...
Множся, множся, суєтний роде
людський!

ЧУМАЦЬКА

На шляху Муравському чумак притомився,
На важницю похилився, за серце вхопився:
— Ой не дурно ж пугав пугач край темного гаю
Сталась мені пригодонька, тепер умираю,
Сталась мені пригодонька у краю чужому,
Не вернутися додому мені молодому.
Прощавайте, побратими, бувайте здорові,
Візьміть ярма мережані, занози тернові,
Візьміть воли круторогі, добре доглядайте,
А мене при дорозі навік поховайте!..
Зосталася на роздоллі калина похила,
Прахом-зіллям заростає чумацька могила.
Тільки вітер стиха дзвонить в степові ключі,
Тільки поїзд пронесеться, з Криму ідучи,
З Криму ідучи, колісьми б'ючи,
І не спиться чумакові і вдень, і вночі!

ПРОВИДІННЯ МИТУСИ

(Слово до князя Данила)

Ми, співці — Бояна вольні діти,
Нам від Бога дано слово-дар.
Я волів нікому не служити,
А служив усобиці бояр,
А служив чужому супостату,
Наче іскри, кидаючи гру,
Намовляв спалити княжу хату
І тебе забити на пиру.

Та здолав усіх Данило-витязь,
І згаса життя мого зоря,
Скоро-скоро перестане битись
Непокірне серце бунтаря...

Ні, не хочу я на схилі віку
Умирати ворогом твоїм!
Чую я луну страшного крику,
Копійних ударів чую грім,
Бачу я знамення — орлі хмари
Мчать на крилах в небо голубе:
Труби, гуслі, бубни і замарни
Будуть вічно славити тебе,
Буде битва битися остання,
І впадуть в крові поганці злі,
І всміхнеться стольний град страждання
Галицько-Волинської землі!

МОЛИТВА

На темні доли, тихий Сян
Лягає місячний туман.
Туман, туман пославсь габою...
А людям скрізь нема спокою.

Зійшлися, виснажені, там,
Де вимріяно дивний храм
Без огорожі-частоколу,
Без вікон, стін і свят-престолу.

В густому лісі, з двох берез
Один росте могутній хрест.
Його повстанці спорудили,
Як перший раз на бій ходили.

І пригортаючи до лиць
Своїх дітей, упали ниць...
Дарма, що їм чудес не буде:
В самій молитві зрима чудо.

І лине спів. Тремтять вуста
Довкола дерева-хреста.
Старі. Малі. Каліки. Хворі.
Мов душі мертвих, сяють зорі.

СЛІПІЙ

Йде прикордонною межею,
Об землю стука, мов кістяк,
І патерицею своєю
Відширюється від собак.

Собаки... Люди... Хто жаліє?
Усі однакові вони!
Йому не світить і не гріє
Холодне сонце чужини.

Йде в пошматованій одежі,
І на очах його відчай —
В них видно полум'я пожежі,
Залитий кров'ю рідний край.

Як нерви рве зимове завивання,
Неначе знов пройшло бомбардування,
І сиплеться каміння, попіл, сніг,
І скрізь одна пустеля без доріг.
Все замело — ніде не знати сліду.
По кому ж вітер править панахиду?
Ні місяця у небі, ні зорі —
Нещасні вигнані в такій порі.
Крізь хуртовину, в омраку нічному
Зближається навала перегрому,
Десь молотом ударило в zenit,
Надвоє розколовши темний світ.
Грім серед Альп!.. Зимове завивання...
І знову почалось бомбардування,
І сиплеться каміння, попіл, сніг,
І скрізь одна пустеля без доріг.

Падають сніжинки на мерзлий брук.
Прахом пахнуть міста чужинні.
Навзаході сонце, мов жовтий павук
В срібнобілому павутинні.

Звалища заліза. Камінна гора.
А вгорі голубині крила...
То були бої — Європа стара
На тисячу літ постаріла.

Знов на серце лягла зима.
Узялися кригою дні прожиті.
І нічого дивного нема
В цьому дивному світі.

Все минає неначе дим,
Все таке незвичайно звичне,
Навіть слово стає старим,
Навіть вічне — не вічне.

СТАРА

Одиноко у негоду,
Наче згорблена мара,
Через воду-прохолоду
Йде по вулиці стара.

Страшно вигнулася спина,
Аж до самої землі,
Як осіння бадилина,
На засушеній ріллі.

І, здається, не про неї
Світу Божого краса:
Притуманені алеї,
Сонце, хмари, небеса.

Так щодня вона проходить,
Чи погода, чи сльота,
Мов шукає — й не знаходить
Молоді свої літа.

Усе чуже в чужім краю,
Ніщо не рідне, друже,
Я й сам собі чужим стаю —
І все мені байдуже:
Краса, поезія, блакить,
І час, і долі примус...
Життя — це сон. Настане мить,
Коли я не прокинусь.

Що пройшло, вернути немає сили.
Знав би я, що стріну наяву...
Я любив і всі мене любили,
А тепер лиш спогадом живу.

А тепер — чужі міста і села.
І чогось незмірно жаль мені:
Молодість така була весела,
А пісні такі були сумні...

ПОЕЗІЯ

Потоптано слова пророчі.
На муки душі віддали.
І хтось кричить крізь морок ночі
Слова образи і хули.

Дарма. Ненависть передчасна.
Бо ритмом повниться земля,
Бо лиш поезія прекрасна,
Найбільш до Бога промовля.

Це не абсурдна теорема.
Вона живе мільйони літ.
І первостворена поема
Звучала так:

„Хай буде світ!“

Усю планету перемірів
Із краю в край в часи негоди,
Стрічаючи не диких звірів,—
Цивілізовані народи.

Та скрізь дивилися облудно
Обличчя злі, чужі, сердиті.
І ні душі... О, як безлюдно
В перенаселеному світі!

З Анненського

У міріадах сяючих світів
Одній зорі вклоняюся в покорі.
І не тому, щоб я її любив,
А що мені не світять інші зорі.

Коли ж болить сумна душа моя,
Лише до неї лине серце бідне.
І не тому, що світла хочу я,
А що із нею світло непотрібне.

КРАСУНЯ

Плещуть хвилі в синьому затоні,
Заливають набережну путь,
І вітрила білі на осонні,
Нібито метелики пливуть.

Хто ж це, хто це,— дівчина чи мати,
Як богиня виринула з дна,—
Стала перед очі, і не знати,
Що дивніше: море чи вона..

ХРИСТОС

Не християни — ми погани,
Де сильні сконують слабе.
Нехай на мене кине камінь,
Хто любить ближніх, як себе!

Я бачу скрізь лише наругу,
Сердець безодню, морок душ.
Одна людина мучить другу,
Волаючи: „Мое! Не руш!“

У всі часи так є достоту.
Пощо ж діла Твої святі?
Дарма спинався на Голготу
І розпинався на хресті!

ГОЛОС

Любити — в Письмі Святому
Написано заповіт.

Та, лихо, ніхто нікому
Не вірить,— і гине світ.

Пожалься ж над нами, Боже,
В обладу свою візьми!
А може, навіки може,
Тебе прогнівили ми.—

Чи ж мало походів хрестових,
Погромів, тортур і кар,
Чи ж мало живої крові
Упало на Твій вівтар?..

І голос озвався з неба:
— Не треба мені офір.
Людино, подбай про себе,
Людино — людині вір!

На цій землі ненависти і бруду,
Дням юности дивуюся, як чуду.
Хто другом був — ніколи не забуду.

На цій землі і розпачу, і плачу,
Усіх люблю за нелукаву вдачу.
Той друг мені, кого я раз побачу.

Автім, скажу (нема де правди діти),
Були і воріженьки-ворожбити...
А я таки живу, бо мушу жити.

А я таки живу, і жити буду,
Не боючись ні осуду, ні суду.
Хто другом був — до гроба не забуду.

ПОРОШИНКА

Молюся, добрий вітровинку,
Завій до мене на крилі
Хочби єдину порошокину
Моєї рідної землі.

Хочби єдину... В час урочий
Прилинь сюди. Або візьми,
Та й кинь мені в безсонні очі,
Щоб я омив її слізьми.

СЛІДИ

Яке це щастя: знов — упасти біля хати,
Де молодість пройшла. (В житті так мало щасть),
Чому ж ніхто ніде не йде мене стрічати,
Невже ніхто води в цю хвилю не подасть?

А може це я сам не чую і не бачу,
А може це й мені прийшов такий кінець?
Здалося, нібито моя дитина плаче...
Ні, тихо довкруги: то легіт-вітерець.

І я один лежу при соняшній дорозі,
І кров моя тече струмочком до воріт,
Змиваючи сліди на рідному порозі,
Які я залишив, тікаючи у світ...

СУДНИЙ ДЕНЬ

Живі і мертві йдуть на бій
І рушаються в огні споруди.
Самі вчинили суд страшний
Безумні люди.

Кричать, кленуть, метають гнів,
Аж доки їх чума знеможе:
— Чи ти оглух, чи онімів,
Великий Боже?!

Але яріють надарма
Ті погляди несамовиті.
Вони побачили — нема
Його на світі.

Лиш трупи й кров на бруках площ,
Де тріскає кора стареча.
Лиш вітер віє... Мертвий дощ...
Скрізь — порожнеча...

Та Він об'явиться в імлі,
І свій вінок терновий скине,
Як все затихне на землі,
Як все загине.

МРІЯ

Вже не далеко, не багато
До заповітного кінця.
За все, за все помститься атом! —
Тоді нехай же мрія ця
Запліднить космосу розруху,
Щоб утворилася твердінь:

І знов з матерії і духу
Повстане світ новий. Амінь.

З М І С Т

Так ось який ти, світе	5
Ноктюрн	6
Скінчився бій — і тихо стало	7
Фронтові примари	8
Мати	9
Дума про Марію	10
В хату діда, бомбою прибиту	11
Йшов додому	12
Музика	13
Собака	14
Зриває вітер листя	15
Лікарня	16
Непроглядна хмара небо закрива	17
Напровесні	18
Селянин	19
Прокотились відляски розламу	20
Тривога	21
Озовися, де ти	22
Про що говорить вітер	23
Горобина ніч	24
Трагедія (з Гайне)	25
Прощання	26
Ронделі	27
Вечірні октави	29
Спомин	31
Дитинство	32
Пісня поколінь	34
Маленькій Марині	36
Вийди в сад — спочинь душею	38
Тінь	39
Простір	40
Чумацька	41
Провидіння Митуси	42
Молитва	43

Сліпий	44
Як нерви рве зимове завивання	45
Падають сніжинки	46
Стара	47
Усе чуже в чужім краю	48
Що пройшло — вернуть немає сили	49
З Анненського	50
Красуня	51
Поезія	52
Усю планету перемірів	53
Христос	54
Голос	55
На цій землі ненависти і бруду	56
Порошинка	57
Сліди	58
Судний день	59
Мрія	60

ТОГО Ж АВТОРА :

ПЕРШИЙ ГРИМ, Київ-Харків, 1941 р.

Підготовано до друку:

ЧОРНА ДОЛИНА, історична поема.

ЗАМОРСЬКІ ВИНА, збірка поезій.

